

CURIERUL JUDICIAR

DOCTRINA — JURISPRUDENȚA — LEGISLAȚIUNE — ECONOMIE POLITICA — FINANȚE

DIRECTOR: CIRU ECONOMU

Licențiat în drept din Paris, Procuror-General la Inalta Curte de casație

PRIM-REDACTOR: ION N. CESARESCU

REDACTOR-PROPRIETAR: I. S. CODREANU

ABONAMENTUL

Pe an, în România	35 lei
6 luni	18 "
3 luni	9 "
Străinătate: 40 lei pe an, 20 pe 6 luni	

*Apare de două ori pe săptămână
sub redacțiunea unui comitet*

Abonamentele se plătesc tot-d'a-una înainte

Redacția & Administrația
București, CALEA RAHOVEI—5
Lângă Palatul Justiției
TELEFON № 1698

S U M A R :

Acțiunea civilă pentru constatarea falsului, de d-l D. N. Comșa ;

JURISPRUDENȚĂ :

Curtea de casație s. I: Zoița Z. Uruca cu Mihai Popescu.

ACȚIUNEA CIVILĂ

PENTRU

CONSTATAREA FALSULUI

Există în legislația română o asemenea acțiune?

Înainte de a interpreta textele din legea română privitoare la această chestiune, e bine să vedem fazele prin care a trecut constatarea civilă a falsului și discuțiile care au avut loc în această privință în Franța, de la legislația căreia s'a inspirat în parte legiuitorul cantonului din Geneva și în legislația geneveză, de la care s'a inspirat legiuitorul procedurii civile române.

I

In procedura franceză avem titlul XI. Du faux incident civil. — În acest titlu se vorbește de falsul principal în articolul 250, atunci când reclamantul vrea să ia calea criminală, în care cas instanța civilă se suspendă. În articolele 214 și următoarele se reproduce ordonanța din Iulie 1737, permițându-se unei părți care pretinde că un act e fals să se înscrie în fals civil, de și s'ar fi dat o judecată pe temeiul lui, considerându-l ca adevărat, bine înțeles însă, că judecata nu trebuie să fi fost deja dată în urma unei urmăriri pentru fals principal sau incident. În aceste articole se arată întreaga procedură a falsului incident civil.

În articolul 1319 c. c. se arată de asemenea că

tribunalele vor suspenda execuțiunea unui act autentic în cas de plângere în fals principal, sau pot să o suspende în cas de inscripție în fals făcută în mod incidental.

Va să zică, dacă s'ar interpreta literar aceste texte, în Franța n'am avea de cât acțiune principală criminală pentru fals și falsul incident civil.

Iată critica acestei interpretări făcută de Bonnier în *Traité des preuves*, a 5-a ediție, pag. 529 și următoarele :

El începe prin a explica, cum n'are nici un rost termenul de fals principal aplicat numai acțiunilor criminale pentru constatarea falsului, cum poate să se producă și în cursul unei instanțe criminale un act care în mod incidental să se declare în fals, așa că putem avea și un fals incident criminal (C. Just. crim. art. 458). El arată că aceste expresii de fals principal și fals incident se înțelegeau în vechiul sistem al acuzațiunii private împrumutat de la Romani, în care partea putea să facă acțiune în criminal, nu numai în ceea-ce privește cererea sa de daune, dar și în ceea-ce privește pedeapsa care era tot o satisfacție a intereselor private. Așa că înaintea jurisdicției civile chestia se prezenta de ordinar numai incidental cu ocazia unei afaceri în care se producea actul fals.

În vechea jurisprudență, atunci când Ministerul Public a fost instituit să urmărească crimele în interesul societății, deși el avea dreptul să urmărească singur, totuși în cas de unire a părții publice cu partea civilă, aceasta din urmă era preferată chiar în ce privește urmărirea acuzării.

Astăzi însă, acțiunea publică nu mai aparține părții civile, care n'are alt drept de cât să se unească cu Ministerul Public, dacă însă acesta vrea să ia concluziuni în contra acuzatului. În asemenea condițiuni se impune ca partea civilă

să aibă o acțiune principală pentru constatarea falsului.

În articolul 193 și următoarele din procedura franceză se prevede, că se poate chema cineva în judecată pentru a recunoaște un act. Iar dacă nu-l recunoaște, se face verificarea lui prin experți și prin martori, deși partea care cere aceasta n'ar putea face o acțiune principală pentru exercitarea dreptului său, care poate să nu fie actual și exigibil.

Prin urmare, în Franța, verificarea unui act prin experți și prin martori e prevăzută în 2 părți :

1. În articolul 193 și următoarele e vorba de verificarea actelor sub semnătura privată, care se poate cere pe cale principală.

2. În articolul 214 și următoarele de sub titlul «faux incident civil» e vorba de o verificare a unui act autentic, care se face incidental în cursul unui proces în care a fost produs, atunci când din cauza morții autorului falsului nu e loc la suspendarea instanței civile pentru a se urmări falsificatorul pe calea falsului principal înaintea instanțelor criminale.

Chestia care se pune în Franța și care e controversată, e următoarea :

Se prevede în lege în mod expres acțiunea principală pentru verificarea actelor sub semnătura privată.

Se prevede și o constatare civilă a falsității actelor autentice, însă numai pe cale incidentală.

Se poate face și acțiune principală civilă pentru constatarea falsității actelor autentice ?

Acei cari susțin, că nu există o asemenea acțiune spun, că este deschisă o cale pentru chemare în judecată atât timp cât textele și principiile generale o permit și că ele nu permit o asemenea acțiune.

Cu privire la actele autentice am văzut textele cari permit acțiune principală criminală pentru constatarea falsului, sau falsul principal, constatarea civilă a falsității pe cale incidentală, adică falsul incident civil.

Atât și nimic mai mult, fiind-că articolul 193 și următoarele vorbesc de acțiunea principală pentru verificarea actelor sub semnătura privată.

Primul argument al acelor cari combat părerea că există o acțiune civilă pentru constatarea falsității actelor autentice, este scos din deosebirea netă ce există între verificarea actelor autentice, care e prevăzută expres în lege, că se face pe cale civilă numai în mod incidental și verificarea actelor sub semnătura privată, pentru cari de asemenea e text de lege, că se poate face și în civil pe cale principală.

Deosebirea de procedură se justifică prin faptul că, actele autentice fac credință până când vor

putea fi dărâmate de partea căreia i se opun printr'o procedură mai complicată ca a falsului criminal sau a falsului incident civil, pe câtă vreme actele sub semnătura privată n'au nici o tărie până când nu vor fi întărite de cel care le produce prin verificarea scripturilor.

Totuși observăm că, în procedura franceză tot verificare prin martori și experți se face și într'un caz și în altul cu mici deosebiri în detaliile procedurii.

Al 2-lea argument pentru a nu se admite acțiunea principală pentru constatarea falsității actelor autentice, se bazează pe însuși titlul XI.— Du faux incident civil (Bonnier, op. cit., No. 609, pag. 521).

Cu toate acestea în Franța, majoritatea doctrinei admite o acțiune civilă principală pentru constatarea falsului, deosebită de acțiunea privată pentru repararea pagubelor cauzate prin delictul de fals, prevăzută de art. 2, al. 3 și art. 3 pr. pen. fr. (art. 3 pr. p. r.).

Aceste 2 acțiuni nu trebuie să se confunde. Acțiunea civilă pentru constatarea falsului se deosebește de aceea în daune la care pot da naștere faptele cari ating în același timp legea penală și interesul privat prin natura și scopul său, căci nu tinde să obție de la falsificator reparația pagubei cauzate prin crima sa ; dar ca să se pronunțe fie contra lui, fie contra unei persoane nevinovate, nulitatea actului falsificat (Garsonnet, procedura civilă, T. II, pag. 472—473).

Cari sunt argumentele doctrinei franceze pentru admiterea unei asemenea acțiuni ?

1) Am văzut cum Bonnier arată, că în materie de fals, în Franța, acțiunea publică nu mai aparține ca în dreptul roman și în vechea jurisprudență franceză părții civile și cum, în asemenea condițiuni, se impune ca ea să aibă o acțiune principală pentru constatarea falsului.

În sistemul advers orî-ce interes așî avea să stabilească astăzi falsitatea unui act ce mi se va putea opune mai târziu, când îmi va fi imposibil să fac dovada, nu pot face acțiune principală civilă (op. cit., pag. 521).

El adaugă : Articolul 214 pr. pen. fr., nu e restrictiv. Și cea mai bună probă că se poate face acțiune civilă pentru constatarea falsului este faptul, că atunci când autorul falsului a murit și urmărirea criminală sunt imposibile, toată lumea e de acord pentru a recunoaște, că părțile interesate pot face acțiune civilă contra moștenitorilor pentru a cere suprimarea actului fals.

Și dacă se admite acțiunea civilă în acest cas, nu e nici o rațiune ca ea să nu se admită în tot-deauna.

D'altminterii, în Franța, aceasta este și soluția

logică, fiindcă falsul e o crimă și dacă Ministerul Public nu vrea să urmărească, partea civilă n'are altă acțiune pentru constatarea falsului de cât acțiunea civilă.

Art. 214 vorbește de cazul cel mai general pentru constatarea civilă a falsului, adică de falsul incident civil.

De ordinar nu se atacă un act în fals de cât când este produs în instanță, fiind-că atunci ai interes.

Cu toate acestea prin acest articol care vorbește—*de eo quod plerumque fit*, nu se exclude constatarea civilă a falsului pe calea principală. Așa cum sunt redactate, textele din procedura franceză, ele sunt o survivanță a vechei jurisprudențe, unde acțiunea criminală aparține părții civile și unde mai erau urme din dreptul roman privitor la forma sub care trebuie să se presinte o acțiune în justiție.

Însă, aceste texte trebuiesc interpretate după principiile moderne în virtutea cărora, ori unde e interes e acțiune, și e indiferent dacă-'ți stabilești dreptul pe cale principală, sau pe cale incidentală. Dacă textele nu vorbesc de o acțiune principală pentru constatarea falsului, totuși principiile generale permit o asemenea acțiune.

II. Precum vedem al 2-lea argument al doctrinei franceze, este scos din principiul, ori cine are interes, are drept să facă acțiune.

Iată ce zice Garsonnet (tomul citat, pag. 475): «Partea care are în mână probe ce se teme să dispară, poate să cheme în judecată pe deținătorul actului pentru ca să declare, dacă vrea să se slujească sau nu de el și dacă acesta declară că se va sluji poate să urmărească acțiunea înaintea tribunalului? Ce vor deveni atunci, dacă partea reușește în cererea sa, judecățile date pe temeiul actului declarat de fals și care nu vor mai putea fi atacate pe căile ordinare sau extraordinare de recurs?»

Răspund afirmativ la prima chestiune.

Inscripția în fals, e în genere incidentă și procedura nu presupune că ea ar putea să fie principală, fiind-că cine-va nu face un proces așa de greu înainte de a fi sigur că actul bănuit de fals va fi produs la judecată.

Dar dacă cineva vrea să facă un asemenea proces, el îl poate face tot așa de bine pe cale civilă ca și pe cale criminală, în virtutea principiului pus la paragraful 148. Ori cine are drept să facă un proces pentru a administra o probă pe care o posedă și de care se teme să nu dispară.

Calea civilă, este singură deschisă atunci când

autorul falsului a murit, acțiunea publică e prescrisă sau Ministerul Public nu vrea s'o exercite. Falsul principal civil e o procedură tot așa de principală ca și cererea principală în recunoaștere sau verificare de scripturi.

Acum să vedem ce zice acest autor la No. 118 (t. I, p. 472).

Ori cine are interes, are acțiune. Astăzi nu mai sunt anumite acțiuni cu reguli precise și puține la număr ca în dreptul roman.

III. Dacă ai falsul incident civil, trebuie să ai și acțiune civilă principală pentru constatarea falsului, fiindcă ambele sunt de aceeași natură și nu e nici o rațiune că dacă ți-e permisă o constatare civilă pe cale de incident, să nu îți fie permisă și pe cale de acțiune principală. Alta ar fi chestia dacă constatarea falsului n'ar fi permisă de cât pe cale penală. Atunci partea, de și ar avea interes, n'ar putea face această constatare pe cale civilă, fiindcă legea ar fi voit ca, asemenea chestiuni grave, să fie rezolvate numai de instanțele penale.

IV. Art. 193 din procedura franceză în virtutea căruia se poate face acțiune principală pentru verificarea unui act sub semnătură privată, nu e de cât o aplicare a principiului arătat mai sus că, ori cine are interes, are acțiune. De și în genere asemenea acte nu se verifică de cât în cursul instanței în care se produce și când partea adversă le contestă, totuși poți avea interes ca să le întărești mai înainte, temându-te ca să nu dispară martorii cari ar putea să confirme că actul emană de la o anumită persoană. Tot așa pot avea interes ca să dărâm un act autentic fals, neprodus încă în instanță, temându-mă de dispariția probelor. Atât e de adevărat principiul arătat mai sus, în cât jurisprudența franceză, fără text de lege, a admis așa zisele anchete in futurum, adică să se poată face înainte de ori ce proces constatarea unei stări de lucruri prin expertiză, o cercetare cu martori, atunci când se justifică temerea de a dispărea o probă. Față cu evoluția interpretării acestei forme procedurale în Franța, pentru a tăia ori ce controversă, s'a supus Camerei de redactorii noului cod de procedură, un text care admite în mod formal posibilitatea unei cereri în fals civil principal.

II.

In legislația geneveză, există constatare civilă a falsității actului autentic. Bellot, în procedura civilă spune: «dacă autorul său complicele falsului e necunoscut, decedat și nu e vorba de cât de materialitatea crimei fără aplicarea pedepsei, ori-ce trimetere la judecătorul criminal e în zadar

și fără rezultat. Aparține judecătorului civil să hotărască asupra falsului» (pag. 69).

Pe ce cale însă se poate face această constatare civilă?

Numai pe cale incidentală sau și pe cale principală?

Răspundem: Pe ambele căi, fiind-că în procedura geneveză s'a suprimat titlul—Du faux incident civil—, contopindu-se cu acela—despre verificarea scripturilor. N'a mai rămas fals incident civil, ci numai verificare de scripturi. Să cităm pe Bellot. (pag. 87—88).

«Nous avons réuni sous un seul titre: De la vérification des écritures, ce qui, dans le Code de procédure, comme dans l'Ordonnance de 1737 du Chancelier d'Aguesseau, en forme deux distincts. L'un, sous la rubrique de la vérification des écritures, ne s'applique qu'à l'acte sous seing privé; l'autre, sous la rubrique du faux incident civil, est plus particulièrement applicable à l'acte authentique.

«Nous avons évité la dernière dénomination comme trop technique, et ne présentant pas un sens clair et déterminé.

«Quant à la fusion des deux titres, elle nous a paru commandée par l'analogie, par l'identité même des formes qui y sont décrites. La seule différence essentielle résulte, en effet, de celle du rôle qu'y jouent les parties. Dans l'inscription de faux, la présomption légale étant en faveur de l'acte, celui qui l'attaque se constitue demandeur, il doit en prouver la fausseté. Dans la vérification d'écritures, la même présomption n'existant pas, celui qui emploie l'acte est le demandeur, il doit en prouver la vérité.

«Mais cette différence de position, exerce plus son influence sur le jugement que sur le mode pour y parvenir. La fausseté n'est elle pas prouvée, la décision sera, dans le premier cas, en faveur de l'acte. La vérité n'est-elle pas justifiée, la décision sera, dans le second cas, contre l'acte».

Prin urmare acest autor susține că e identitate între formele din procedura civilă privitoare la falsul incident civil și cele privitoare la verificarea de scripturi. În inscripția în fals, presupțiia e în favoarea actului.

În verificarea de scripturi din contră. Însă această diferență de poziție are influență asupra judecății, dar nu asupra modului d'a ajunge la ea. Va să zică din punctul de vedere al procedurii, al formelor prin care ajungî la judecată, nu e nici o diferență între cele două forme procedurale din procedura franceză. De aceea în procedura geneveză n'avem de cât o singură proce-

dură în această materie, aceea a verificării de scripturi. Acesta este titlul din procedura geneveză. Și nu face nici o îndoială că o asemenea verificare se poate cere printr'o acțiune principală. Acest lucru e spus expres în procedura franceză (art. 193).

Autorul procedurii geneveze a ținut socoteală de criticile ce s'a adus procedurii franceze. În aceeași pagină, el spune că nu trebuie să se compare procedura geneveză cu cea franceză și cu ordonanța din 1737, de la care ea s'a inspirat. Pentru a se vedea și mai bine ce părere are el despre procedura franceză, să se citească în „introducțiune“ la pag. 3, unde arată că din toate codurile franceze, cel mai imperfect, e cel de procedură. „Însă, nici în acest cod legiuitorul francez n'a putut să iasă din profundul fâgaș făcut de o practică seculară și să se ridice la înălțimea de vederi din celelalte legi moderne. El n'a știut să scape administrația justiției de formalitățile multiple și fără obiect cari sub pretext d'a înlătura șicana, o introduceau“.

Prin urmare, autorul procedurii geneveze a înțeles că și Bonnier că e ridicul să vorbești de fals incident numai în civil, când și în cursul unei instanțe criminale se poate ataca în fals un act. De asemenea nu se mai poate vorbi de fals principal numai în criminal, când acțiunea publică nu mai aparține părții civile și prin urmare trebuie să aibă și ea acțiune principală civilă pentru constatarea falsului, dacă Ministerul Public nu vrea să urmărească.

Bellot a văzut mai mult. Dacă e verificare de scripturi și în falsul incident civil și în verificarea de scripturi propriu zisă, dacă aceeași formă procedurală e în ambele cazuri, nu se mai poate vorbi în civil de cât de verificare de scripturi, care se face fie pe cale principală, fie pe cale incidentală.

III.

Să venim la legislația română.

În codul civil avem articolul 1173 copiat după art. 1319 francez. El prevede o acțiune criminală pentru fals, sau atacarea actului de fals în cursul unei instanțe civile. Însă, dacă vrem să știm calea de urmat pentru a constata falsitatea unui act, n'avem a ne adresa la art. 1173 c. c. care a fost copiat după articolul francez, fără ca legiuitorul să se gândească la ce va dicta în procedură. D'altminterii acest articol nu exclude calea civilă pentru constatarea falsului. El spune numai că se suspendă executarea unui act autentic când se întentă o acțiune criminală și că

se poate suspenda când e produs în cursul unei instanțe civile.

De asemenea nu rezolvă chestia art. 450 din pr. penală, care spune, că falsul în scripturi se poate defăima prin acțiune principală sau incidentală și în acest din urmă caz sau pe cale criminală, sau pe cale civilă. El vorbește de cazul general în care se atacă actele pe cale civilă, adică în cursul unui proces. El nu exclude calea principală. Și nici n'avea să se ocupe de această chestie, sediul materiei fiind în codul de procedură.

Chiar dacă s'ar exclude formal acțiunea civilă principală în codul civil și în procedura penală, dacă o asemenea acțiune este prevăzută explicit, sau implicit în codica de procedură civilă, cum acest din urmă cod e mai recent, el abrogă dispozițiunile din legile anterioare contrarii dispozițiilor sale.

În art. 170 pr. c. se spune: «dacă partea care defăimă actul ca fals, pretinde, că acela care l'a produs este autorul sau complicele falsului, sau dacă ea arată o altă persoană în viață, ca fiind autorul sau complicele falsului, chestiunea se va putea suspenda în instanța civilă, spre a se putea judeca pe cale penală». Iar art. 171 spune: «dacă nu e loc la judecata penală, judecătorii vor procede la comparația scripturilor și vor hotărâ asupra primirei sau respingerii actului».

Va să zică în aceste 2 articole se vorbește de o acțiune principală penală pentru fals, când autorul falsului e în viață, și când se suspendă instanța civilă, sau de comparația scripturilor, când nu e loc la judecata penală.

Din punctul de vedere al formelor procedurale pentru constatarea falsității actului, nu se face nici o deosebire între actele autentice și cele sub semnătură privată.

Probă art. 162 care spune, că se face verificare de scripturi în 2 cazuri: când se pretinde că actul este fals, sau când nu se recunoaște scrierea și semnătura. Acest articol are în vedere în primul aliniat actele autentice, iar în al 2-lea actele sub semnătură privată (vezi aliniatul 2 și 3 din vechiul art. 162 care s'a contopit în aliniatul 2 din noul art. 162. În vechiul articol, se spune la aliniatul 2: dacă, fiind vorba de un act privat, etc.).

De și se prevede în acest articol atât actele autentice, cât și cele private, totuși se spune categoric că pentru ambele nu e de cât verificare de scripturi. Și pentru ca să fie și mai lămurit aceasta, legiuitorul după cererea D-lui P. Missir la Senat a modificat vechiul art. 171, spunându-se în noul articol că, dacă nu e loc la jude-

decata penală se va procede la comparația scripturilor, (vezi procedura Mironescu, debateri parlamentare, pag. 185).

S'ar putea obiecta cu cele zise în expunerea de motive și anume:

«E bine înțeles că verificarea de scripturi nu e aplicabilă de cât la actele sub semnătură privată, afară de cazul înscrierii în fals care e aplicabilă ori căror acte».

Obiecțiunea nu poate fi serioasă, fiindcă ceea ce se aplică, e legea, nu expunerea de motive.

Or, nu numai că în lege nu se vorbește nimic de înscrierea în fals, dar mai mult chiar în art. 171 se repetă că, dacă nu e loc la judecata penală din cauza morții autorului falsului, se va face verificare de scripturi.

În legislația noastră e și mai clar ca în cea geneveză că nu e de cât verificare de scripturi.

Acest sistem e mai logic și mai conform principiilor. În mod strict nu se poate vorbi de fals de cât atunci, când e fals penal și se poate constata elementele delictului de fals. Altmintreli nu mai e fals nici acțiune pentru fals, ci o simplă verificare de scripturi pentru a constata, că un act nu corespunde adevărului. Fals nu se concepe fără intenție frauduloasă și fără celelalte elemente ale delictului.

În procedura noastră, verificarea scripturilor se poate cere prin acțiune principală. Aceasta este spus formal în art. 66 al. 4.

În acest articol se spune: «cine are interes să obțină recunoașterea unui act scris sau unei obligații, validitatea, sau nevaliditatea unui titlu, va putea chema în judecată părțile interesate conform articolelor 58 și următoarele». Or, aci se prevede o acțiune principală care se judecă de complectul tribunalului în ședință publică cu drept de apel și de recurs.

Înalta Curte de Casație S. II prin decizia No. 290/900 a judecat, că hotărârea dată în urma unei cereri făcută pe baza art. 66, este o hotărâre contencioasă principală susceptibilă de apel și de recurs conform dreptului comun, după ce Curtea de Apel (București S. III 212/900) admisesese apelul pe baza art. 104, considerând-o ca o hotărâre grațioasă. (*Curierul Judiciar*, anul IX, No. 75 din 9 Noembrie 900 și anul X No. 12 din 11 Februarie 1901).

Acum să vedem dacă o asemenea acțiune principală este prevăzută în art. 66 și pentru constatarea falsului. Ea e prevăzută și pentru actele sub semnătură privată și pentru cele autentice.

Atunci când se spune că o asemenea acțiune se face pentru a se obține recunoașterea unui

act scris, de sigur că este vorba de un act sub semnătură privată.

Când însă se spune, că se poate face o asemenea acțiune pentru a se constata validitatea sau nevaliditatea unui titlu și legea nu distinge, se înțelege că este vorba și de nevaliditatea unui titlu autentic, adică și de falsitatea lui.

Dacă cuvântul de validitate se aplică mai bine la actele sub semnătură privată, pe cari partea care le produce trebuie să le întărească prin verificare de scripturi, apoi cuvântul de nevaliditate se aplică mai mult la actele autentice cari au tărie, până când partea care le contestă nu dovedește nevaliditatea lor.

Se obiectează, că e inadmisibil, ca pe calea sumară a procedurii anchetei în futurum, care e o simplă cercetare judecătorească destinată a constata o dovadă ce e pe cale să dispară, să se dea o hotărâre care să capete autoritatea lucrului judecat.

S'ar putea aduce o asemenea critică legiuitorului. Însă legea e categorică. Nu se poate contesta, că legiuitorul a făcut în art. 66, ceva mai mult ca o procedură pentru conservarea probelor, când a permis constatarea nevalidității unui titlu. Noi credem însă că, tocmai prin aceasta procedura noastră este superioară celorlalte proceduri. Ea recunoaște în mod formal acțiunea principală pentru constatarea falsului. Ea permite ca, cu o procedură urgentă să întărești un act sub semnătură privată, sau să dărâmi un act autentic.

S'a introdus adică în procedura noastră ceva analog articolului 193 din procedura franceză privitor la actele sub semnătură privată și ceva analog proiectului francez privitor la falsul principal civil.

Am dovedit, că se poate face o constatare a falsului pe cale civilă ori de câte ori o parte are interes.

Pot avea interes să fac această constatare incidental, când actul s'a produs în cursul unui proces.

Însă, cine-va poate să aibă interes să constate, că un act care nu s'a produs încă în judecată, dar care s'ar putea produce în viitor, e fals, temându-se să dispară probele, murind de exemplu martorii cu cari ar dovedi falsul.

El mai poate avea interes să constate falsitatea unui act pe temeiul căruia s'a dat o hotărâre definitivă, care e însă susceptibilă d'a fi atacată pe calea revizuirii, fiindcă după art. 290 al. 2, se admite revizuirea judecăților cari s'au întemeiat pe acte, cari s'au declarat false în urma lor.

Cu toate acestea sunt autori ca Bonnier (op. cit., pag. 522 și urm.), cari admit acțiunea civilă

principală, preocupați de interesul legitim ce o parte poate avea să constate falsitatea unui act, atunci când nu poate porni acțiunea penală stinsă prin moarte sau prescripțiune, însă cer o condițiune, și anume: ca actul incriminat să nu fi fost produs în justiție, pentru ca să nu se poată atinge autoritatea lucrului judecat, căci admitând contrariul: «ne-am reserva în tot-deauna un mijloc formal d'a ataca din nou sub pretext de fals, acte declarate valabile prin decisiuni suverane și am aduce ast-fel o gravă atingere principiului irevocabilității hotărârilor judecătorești cari au obținut autoritatea lucrului judecat». Într'o decizie a Casației Franceze din 1845, pe care o citează el, se spune: «nu se poate admite o acțiune civilă în fals tinzând numai d'a obține un mijloc de revizuire al căruia rezultat, ar fi să dea unui tribunal neinvestit cu cererea de revizuire puterea de a dărâma autoritatea lucrului judecat».

Legea nu spune că nu se poate face acțiune civilă pentru constatarea falsului, cu scop de a se crea un mijloc de revizuire.

Să vedem dacă motivul dat de Bonnier are vre un temei.

Se spune, că prin acțiunea civilă pentru constatarea falsității unui act pe temeiul căruia s'a dat o hotărâre definitivă, o instanță neinvestită cu cererea de revizuire ar dărâma autoritatea lucrului judecat. Or, art. 290 al. 2 permite revizuirea când judecata s'a întemeiat pe acte declarate false în urma ei. În acest cas va trebui să fie o instanță neinvestită cu cererea de revizuire, care va dărâma autoritatea lucrului judecat, fiindcă instanța de revizuire însăși nu judecă ea nici odată falsitatea actului.

La ea trebuie să te prezinți cu o constatare judecătorească definitivă, că actul e fals și această constatare va fi făcută de o alta instanță.

Dacă argumentul lui Bonnier ar fi adevărat, atunci acest articol de lege n'ar avea nici odată aplicare, fiindcă n'ai putea să te prezinți nici odată la instanța de revizuire cu o hotărâre judecătorească, care să constate falsitatea actului pe care s'a întemeiat o hotărâre definitivă, fără să violezi cu ocazia constatării falsului, autoritatea lucrului judecat rezultând din acea hotărâre definitivă. Însă, caracteristica hotărârii de revizuire pentru fals și a hotărârii care o precede constatănd falsul, este tocmai de a viola autoritatea lucrului judecat. Dacă îți permiti de a ataca lucrul judecat dintr'o hotărâre definitivă printr'o cerere de revizuire pentru fals, atunci când el e constatat judecătorește în urma hotărârii definitive, trebuie să 'mă dai și mijlocul de a obține această constatare judecătorească. Adevărul e, că nu se

poate vorbi de violarea autorității lucrului judecat, atunci când se exercită o cale extraordinară ca recursul și revizuirea și mijloacele legale de a ajunge la ele.

Înțeleg să nu se mai poată face această constatare a falsului atunci când nu numai că hotărârea e definitivă, dar nu mai am nici o cale legală extra ordinară de a o ataca.

Mult mai bine a înțeles chestia Garsonnet (Tom. cit., pag. 478, 479) când întrebându-se. «Dacă o parte reușește în cererea sa de fals principal civil, ce vor deveni judecățile date pe temeiul actului fals și cari nu se vor mai putea ataca pre căile ordinare sau extraordinare de recurs» a răspunde:

«Caracterul unei deciziuni suverane este de a fi inatacabilă și de a nu se mai putea repune chestia în discuțiune fără a contraveni art. 480 al. 9, 483 și 488 Pr fr., în virtutea cărora judecățile întemeiate pe acte recunoscute pe urmă false, nu pot fi atacate de cât prin apel, sau prin opozițiune în termenile ordinare, sau prin revizuire în cele două luni de la descoperirea falsului».

Cu alte cuvinte, dacă după darea unei judecăți s'a descoperit un act fals, ea se mai poate ataca prin opoziție și apel, dacă suntem în termenele prevăzute de lege, sau prin revizuire în două luni de la descoperirea falsului. Dacă s'a pierdut termenele de opoziție și de apel și dacă a trecut și două luni de la descoperirea falsului, judecata nu se mai poate ataca. Aceasta rezultă din întrebarea, pe care și-o face Garsonnet la început, când spune: ce se face cu hotărârile date pe temeiul actului fals, cari nu se mai pot ataca pe căile ordinare și extra-ordinare de recurs. Din răspunsul său reiese, că nu se mai poate face nimic, dacă numai sunt nici căi ordinare, nici căi extra-ordinare pentru atacarea hotărârii.

Acest autor însă, în întrebare, în loc să vorbească ca la răspuns de calea extra-ordinară a revizuirii, vorbește de calea extra-ordinară a recursului. Aci însă e o greșeală, fiindcă, fiind vorba de atacarea unei hotărâri întemeiată pe un act fals și ne fiind motiv de recurs din cauza întemeierii unei hotărâri pe un asemenea act, e evident, că calea extra-ordinară de atac a unei hotărâri pentru fals, nu poate fi alta de cât revizuirea.

Că, așa se înțeleg lucrurile, rezultă și din citirea articolelor citate de Garsonnet.

În articolul 480, se spune, că judecățile definitive vor putea fi retractate prin revizuire, dacă s'a judecat întemeindu-se pe acte declarate false după judecată, iar articolele 483 și 488 arată termenul de revizuire.

Prin urmare, nu se mai poate repune în judecată o chestie asupra căreia s'a dat o hotărâre definitivă, fără să se violeze articolele citate, dacă nu mai e deschisă calea opoziției, a apelului, sau a revizuirii.

Prin revizuire împreună cu mijloacele de a ajunge la ea, se poate viola autoritatea lucrului judecat. Altmintreli n'ar mai avea aplicare art. 290 al. 2 p. c. Se obiectează că acest articol are o aplicare, fiindcă se poate face o acțiune principală penală pentru constatarea falsului. Dar atunci nu cade întreaga obiecțiune cu violarea autorității lucrului judecat?

Ce? Ne e permis să violăm autoritatea lucrului judecat pe cale penală și nu ne e permis pe cale civilă? De unde se scoate această distincțiune?

Mai mult, nu face o îndoială, că, după ce s'a dat o hotărâre definitivă întemeiată pe un act fals, dacă într'o altă instanță se produce acel act nedovedit încă de fals și se judecă ca atare pe cale incidentală, atunci partea care a pierdut primul proces din cauza acestui act fals, poate să ceară revizuirea bazându-se pe constatarea judecătorească a falsității actului cu ocazia incidentului de fals din al doilea proces.

Dalloz, Répertoire, Requête civile, No. 141 spune: «Declarația falsității unui act poate să rezulte dintr'o hotărâre dată în civil asupra unei proceduri de fals incident, sau în criminal asupra unei urmăririi în fals principal. Nu e nici o îndoială prin urmare, că, această recunoaștere judiciară poate să emane tot așa de bine din declarația juriului și hotărârea de condamnare pronunțată de Curtea cu Juri ca și dintr'o decizie a tribunalelor civile».

Din momentul ce în acest capitol special pentru revizuire nu se face nici o rezervă în ce privește deciziunea tribunalelor civile relativă la constatarea falsității actului, se înțelege implicit că, această constatare poate servi pentru admiterea revizuirii.

Or, dacă în vederea revizuirii putem avea și o constatare civilă a falsității actului pe care s'a întemeiat o hotărâre definitivă, atunci nu mai are nici un temeiū obiecțiunea bazată pe violarea autorității lucrului judecat.

Pot viola această autoritate pe cale penală. O pot viola și pe cale civilă în mod incidental. Însă nu pot face acțiune principală pentru constatarea falsului, fiindcă prin această constatare, se violează autoritatea lucrului judecat, rezultând din hotărârea definitivă. Aceasta nu mai are sens. Adevărul e, cum l'am spus deja că, nu se poate vorbi de violarea autorității lucrului judecat atât timp, cât mai ai o cale extra-ordinară pentru a ataca o hotărâre. Art. 290, al. 2, când admite

revizuirea hotărârei care s'a întemeiat pe acte declarate false în urma judecății, nu distinge, dacă această declarație de fals trebuie să fie făcută pe cale penală sau civilă.

E evident, că art. 290, al. 2 pr. c. prevede pentru revizuire nu numai o declarație penală a falsului, dar și o declarație civilă, fiind-că s'ar putea întâmpla ca o declarație penală să fie imposibilă din cauza morții autorului falsului și atunci rămâne numai calea civilă. Mai mult, se poate ca autorul falsului să fie necunoscut, iar partea care a produs actul, să fie de bună credință. Și în acest cas, lucrurile trebuie să fie puse în adevărata lor stare, prin constatarea falsului, care nu se poate face de cât pe cale civilă.

D. N. Comșa

JURISPRUDENȚĂ

INALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE, S. I

Audiența de la 26 Februarie 1907

Președinția D-lui I. DUCA, Consilier

Joița Z. Urucu cu Mihaï Popescu

Judecarea cauzelor.—Modul prescris de art. 91 pr. civilă pentru judecarea cauzelor.—Dacă o opoziție făcută de o parte se poate judeca chiar la apelul nominal.

Conform art. 91 pr. civilă, după ce se amână cauzele în care este loc la aplicarea art. 151, acelea ale căror amânări se cere prin bună înțelegere, și se suspendă acelea în cari una din părți a încetat din viață, sau în cari părțile citate nu răspund, se procedă apoi la judecarea afacerilor rămase în ordinea fixată prin acel articol.

Prin urmare, tribunalul nu poate judeca o opoziție chiar la apelul nominal.

Deciziunea No. 66/907. — Casată, după divergență, în urma recursului făcut de Joița Z. Urucu sentința tribunalului Gorj No. 85/905, dată în proces cu Mihaï Popescu.

Curtea,

Ascultând pe D-l avocat C. Broșteanu în dezvoltarea motivului de casare ;

D-l avocat Țepeluș în combateri.

D-l Procuror P. Sadoveanu în concluziunile puse pentru admiterea recursului.

Deliberând,

Asupra motivului I de casare :

«Exces de putere și violarea art. 91 procedura civilă. În adevăr după cum se constată din sentința atacată cu recurs la primul apel nominal s'a presintat în locul meu d-l avocat

C. Broșteanu cu procură, partea adversă cerând tribunalului să fiu considerat ca absent pe motiv că avocatul meu nu ar fi fost autorizat a se prezenta în locul meu pentru acea zi. Tribunalul admițând incidentul trebuia să lase procesul la rând la a doua strigare iar nu să procedă în acel moment la judecarea procesului, cu atât mai mult cu cât avocatul meu pusese în vederea tribunalului că sosisem în oraș însă, din cauză de boală, eram la visita doctorului la acea oră, de unde urma să mă întorc la tribunal. Tribunalul judecând astfel a violat dispozițiunile art. 91 procedura civilă comițând și un vădit exces de putere».

Având în vedere sentința supusă recursului prin care tribunalul a respins ca ne-susținută opoziția făcută de Zamfir Urucu, acum decedat și reprezentat prin recurenta de azi Zoița Z. Urucu, personal și ca tutoare legală a minorilor săi fi, în contra sentinței aceluși tribunal cu No. 34/905 ;

Având în vedere că se constată din sentința atacată, că la apelul nominal făcut conform art. 91 procedura civilă oponentul Zamfir Urucu a răspuns prin avocatul C. Broșteanu în baza unei procuri ; că atunci, intimatul M. Popescu a obiectat că nămitul avocat nu are dreptul în baza acelei procuri să reprezinte pe oponent ;

Că, tribunalul găsiind întemeiată această obiecțiune, a considerat pe oponent ca absent, și astfel l-a respins chiar de la apelul nominal opoziția ca ne-susținută ;

Având în vedere dispozițiunile art. 91 procedura civilă prin care se prescrie modul chemării și judecării proceselor ;

Considerând că din acest text de lege rezultă clar că numai după ce se amână cauzele în care este loc la aplicarea art. 151 procedura civilă, acelea ale căror amânare se cere prin bună înțelegere, și se suspendă acelea în care una din părți a încetat din viață, sau în care părțile citate nu răspund, se procedează la judecarea afacerilor rămase, în ordinea fixată prin acest articol ;

Considerând că astfel fiind, și întru cât se constată din sentința atacată, că tribunalul a judecat opoziția făcută de Z. Urucu, chiar la apelul nominal, fără să respecte ordinea de judecată stabilită prin șus citatul articol, prin această procedură a nesocotit dreptul de apărare al oponentului, de oare-ce acesta până ar fi venit procesul său la rând, ar fi putut să se prezinte, fie în persoană fie prin procurator împuternicit în regulă, spre a-și susține opoziția, și deci tribunalul cu modul acesta a violat art. 91 procedura civilă și a comis un adevărat exces de putere ;

Că, prin urmare, sus arătatul mijloc de casare, se găsește întemeiat ;

Pentru aceste motive și fără a mai discuta al II-lea mijloc de casare, de acord cu d-l Procuror, Curtea, casează, etc.

A apărut :

In Tipografia «Curierului Judiciar» Ediția III-a
Legea și procedura electorală pentru Cameră și Senat, consiliul comun al și județean, cu textul noilor modificări introduse în 1907 cu privire la permanența listelor electorale, adnotată cu jurisprudența Inaltei Curți de casație până la zi, de d-l George St. Bădulescu, prim-grefier la Inalta Curte de casație. Prețul : 3 lei broșat ; 4 lei legat flexibil în pânză.

Comandele se primesc la «Curierul Judiciar».

AVIS. — Rugăm pe d-nii abonați ai Curierului Judiciar, cari s'au schimbat domiciliul cu ocazia numeroaselor mișcări în magistratură, făcute în ultimul timp, să ne comunice prin o carte poștală noua d-lor adresă, pentru a putea primi regulat ziarul căci, la mulți abonați, Poșta a înapoiat ziarul cu observația „plecat din localitate“, sau „necunoscut în localitate“.